

H.M. van den Brink

Dijk

een vergelijking

2016

Uitgeverij XL

Zoetermeer

Hoofdstuk 1

De droom kwam nacht na nacht terug en er was op het eerste gezicht niets vreemds mee aan de hand. Het regent. Ik loop over een kade langs een donkere gracht. De gracht wordt hier en daar verlicht door lantarens die op regelmatige afstand van elkaar staan. Voor mij uitloopt een man. Steeds wanneer de gedaante in een lichtkring stapt, zie ik hem heel even iets beter. Zijn opgetrokken schouders. De donkere jas. Zijn witte gezicht in het gordijn van licht en regen. Hij loopt twee lantarens voor mij uit, onverstoorbaar.

Ik ken die man.

Ik ken ook de gracht.

Maar dan.

Wanneer ik mijn pas versnel om hem in te halen, blijft de afstand tussen ons even groot. Ik zie hoe hij gestaag van lichtkring naar lichtkring gaat en toch, hoe ik mij ook inspan, aan die afstand verandert niets.

Twee lantarens, regen, duisternis. En ook aan de gracht komt maar geen eind.

Zo blijft het tot ik wakker word, met het gevoel dat ik nog lang niet uitgerust ben. Maar ook van wrevel over mijzelf en mijn onvermogen om er een eind aan te maken.

Want waar is het goed voor, dit gedoe, deze geheimzinnigheid? Ik ben nu zesenzestig jaar en heb altijd goed geslapen. Droomloos, zo lang als ik mij herinneren kan.

Verder geloof ik niet dat ik meer verbeelding heb dan andere mensen.

En op bezoek vanuit mijn onderbewuste, wat dat ook moge zijn, stel ik in het geheel geen prijs.

Ik heb niet geteld hoe vaak de droom terug is gekomen en ik kan niet zeggen dat ik er last van had. Maar wel betrapte ik me erop dat ik begon te verlangen naar het moment dat de natuurwetten er eens behoorlijk in gingen functioneren, zodat ik met mijn versnelde pas de schim op een gegeven moment zou bereiken en op zijn schouder tikken kon.

‘Dijk!’ zou ik zeggen.

En zodra hij zich omgedraaid had: ‘Karl, hou hiermee op.’

Dan zou het ophouden, denk ik.

Ik besepte heus wel het onzinnige van mijn wens, die er kennelijk van uitging dat mijn vroegere collega Karl Dijk niet alleen acteerde in deze vreemde scène, maar ook de regie in handen had. Terwijl ik vermoed dat zoiets toch heel anders gaat in dromen. Die maak je zelf, of iets in jou maakt ze, en de buitenwereld levert

alleen de decors en de figuranten.

Het was niet zo dat ik mij schaamde voor mijn droom. Hij maakte me ook niet ongerust. Er was, als gezegd, alleen dat lichte gevoel van ergernis. En toch vertelde ik mijn vrouw niks over wat zich 's nachts afspeelde in ons bed, pal naast haar grote, warme lichaam in het dunne nachthemd met de strikjes. Het zachte lichaam dat gewoon rustig doorademde terwijl haar echtgenoot van meer dan vijfenveertig jaren samen met die rare Dijk zonder doel of reden door de regen over een kade liep.

Zorgen maak ik me pas sinds vanavond.

1.1 Kun je een droom hebben in een droom? En weet je dan wat droom 1 is en droom 2 en waar de ene droom eindigt en de andere weer begint?

Het probleem dat zich vanavond voordeed was dat de plotselinge wending die mijn verhaal nam zo realistisch werd uitgevoerd, compleet met natte kledingstukken en het natuurgetrouwe decor van onze woonkamer, dat ik geen aanwijzingen kon vinden voor de toestand waarin ik mij bevond. Waken, slapen, dromen...

Wel beschikte ik nog over de reflex die het jarenlange werken op een groot kantoor mij heeft aangeleerd: dat je een probleem kunt parkeren, in een neutrale

stand kunt zetten, terwijl je wacht op een nieuw inzicht of op het moment dat het vanzelf verdwijnt. Gewoon geen mening hebben en geen conclusies trekken, dat lijkt niet erg bevredigend maar werkt soms wel het beste.

Laten we dus zeggen dat het inderdaad nacht was en november, dat het flink regende en dat de klok van de Sint-Vituskerk elf keer sloeg zodat ik wist dat het precies 1 minuut en 3 seconden over elf moest zijn. De slagen galmden over de natte daken van de stille buitenwijk waar ik nu al zo lang woon dat ik nog weet dat de kerk er ooit wel degelijk een zekere betekenis in had. Het uurwerk loopt al jaren niet meer zoals het zou moeten lopen, maar niemand die daar aanstoot aan neemt. Niet de overheid, niet het kerkbestuur en zelfs niet de prelaat-van-dienst die op zondag voor steeds minder gelovigen zijn preek afdraait op het altaar recht onder diezelfde klokkentoren.

De afnemende belangstelling voor wierook en vrome praatjes kan me niets schelen. Het gebrek aan interesse voor het uurwerk des te meer. Let maar eens op: overal in de stad lopen de tijden tegenwoordig anders, niet alleen op kerktorens maar ook op winkelpuien, bij tramhaltes, in openbare gebouwen. Wanneer de wintertijd in zomertijd verandert, en andersom, blijven de klokken van de gemeente in drukke straten en

op pleinen nog maandenlang nadrukkelijk de verkeerde tijd aangeven met hun dikke zwarte wijzers op zo'n grote witte plaat. Niemand die er verantwoordelijkheid voor neemt. Het lijkt wel of de tijd niet meer van iedereen samen is maar geprivatiseerd, iets wat je in een tas stopt of in een binnenzak tegen je lichaam draagt. Alsof iedereen een persoonlijke relatie onderhoudt met de atoomklok in het netwerk van zijn mobiele telefoon.

Ik ben een gemoedelijk mens, meestal zet ik de dingen gemakkelijk van me af. Maar de slagen van de kerkklok dringen zich met hun sonore galm nu eenmaal aan je op en dat went niet, niet bij mij. Hoe vaker de klok slaat, hoe groter bovendien de onnauwkeurigheid; want ook de slagen zelf nemen tijd in beslag. Aan het eind van de ochtend en aan het eind van de avond erger ik mij dus het meest.

In middeleeuwse steden was er altijd één toren de baas, de grootste, die van de dom of de kathedraal. Eenvoudig omdat hem het meeste gezag werd toegekend – net als aan de palm, de voet, de duim en de elleboog van de koning wanneer er iets gemeten werd.

Ik dwaal af. Ik weet het. Al deze gedachten kunnen niet meer tijd in beslag hebben genomen dan een fractie van een seconde. Er gebeurde namelijk juist op dat moment iets heel anders. En daar gaat het nu om.

Ik zat in mijn stoel, de klok sloeg zijn hemeltergende slagen, ik keek op van mijn krant, ik zag iemand midden in de kamer staan en ik zag onmiddellijk wie het was.

Er was niet aangebeld. Er was geen deur opengegaan. Toch stond hij daar.

Dijk. Ik keek hem nu recht in zijn gezicht. Nog altijd die gemelijke paardenbek.

Dijk. Met zijn vale regenjas, waarvan de rug en de schouders nat en donker waren van de regen.

Dijk. De man die niet op zijn eigen afscheid was verschenen.

Hij was het, zeker en vast en tot in de kleinste onderdelen nauwkeurig: mijn oudste collega, Karl Dijk.

Rond zijn grote voeten drupte water op het kleed, voeten die net als vroeger gestoken waren in schoenen van een onbestemde kleur, een kleur die je misschien 'donkerbeige' of 'lever' zou kunnen noemen, een tint uit het spectrum tussen bruin en grijs in ieder geval.

De schoenen hadden dikke gummizolen.

Hij stond daar en zei niets. Dat was op zichzelf niet ongewoon. Wanneer hij niet aan een van zijn gedreven betogen bezig was, kon Dijk er urenlang het zwijgen toe doen, ook als hij recht tegenover je zat. Dijk deed niet aan praatjes uit beleefdheid. Wanneer hij meende dat hij niets belangwekkends te zeggen had, keek hij gewoon dwars door je heen, met zijn gedach-

ten duidelijk ergens anders.

Zo was het ook nu, het leek of hij zijn blik op iets gericht had ver voorbij het behang, de kalk en de stenen die de muren vormen van de kamer.

Ik knipperde met mijn ogen. De toestand bleef onveranderd. Alleen de gashaard begon harder te suizen, flakkerde even op en wierp een warme gloed over de tafels en de stoelen en het dressoir waarop in gepoets-te vergulde en verchromde lijstjes onze familiefoto's prijken. De schaduwen werden langer en krompen daarna weer naar hun oorspronkelijke formaat. Met een felle tik kwam het gas weer tot bedaren.

Dijk bleef intussen druipend en zwijgend midden in de kamer staan. Zijn plumpe schoenen ferm verankerd in het patroon van het Perzisch tapijt, de natte haren vanaf het benige voorhoofd strak naar achteren over zijn schedel gekamd. In zijn hand hield hij een akte-tas, die ik herkende.

Zou hij brood hebben meegebracht, in een trommel met een elastiek erom? Het flitste even door mij heen. Toen kwamen de andere vragen.

Hoe was Dijk binnengekomen? Wat was het doel van zijn bezoek? Waar had hij al die jaren uitgehangen? Waarom mompelde hij zelfs niet het begin van een verontschuldiging, of nog liever: een verklaring voor zijn ongenode aanwezigheid?

En waarom slaagde ik er zelf, bij zoveel vragen, al evenmin in om een woord uit te brengen?

Wacht even... Speelde er nu, terwijl hij mij nog steeds niet rechtstreeks aankeek, een kleine glimlach om zijn mond?

Ik voelde hoe de ergernis in mij begon te groeien. Vanuit mijn samengetrokken vingers en mijn gespannen schouders verspreidde dat gevoel zich tintelend door mijn hele lichaam, tot in mijn tenen en mijn kaken. Ik had op allerlei manieren de stilte kunnen verbreken. Met een laconieke begroeting laten merken dat ik me niets aantrok van zijn merkwaardige entree. Iets in de trant van 'lang niet gezien' of 'hoe later op de avond'.

Maar moest ik het dan normaal vinden wat Dijk hier deed? Ook al kenden wij elkaar al zoveel jaren als collega's, door op deze manier te verschijnen was hij ook een ordinaire indringer geworden. Een rustverstoorder. Iemand die niet alleen de wetten van de natuur maar ook die van de betamelijkheid aan zijn spekzolen had gelapt.

Wat Dijk hier presteerde was in de eerste plaats niet mogelijk, en in de tweede plaats: je dééd het niet.

1.2 Ik slikte, deed mijn ogen dicht, en open, en daarna weer dicht.

De kerkklok sloeg één maal. Het was halftwaalf geworden. Ongeveer.

Had ik een vol halfuur in mijn stoel gezeten en alleen maar naar een vage glimlach gekeken?

De kamer was weer stil nadat de klokslag had weerklonken. Ook de gashaard suisde niet meer. Alle voorwerpen stonden op hun plaats, bewegingloos. Waar Dijk had gestaan was niets dan lucht. Een schemerende leegte.

Ik kwam overeind en knielde neer om de afdrukken van zijn schoenen in het tapijt terug te vinden. Ik streek over de rulle wol maar voelde geen vocht. Hadden de dikke knopen van het kleed de druppels uiteen laten spatten en daarna in de loop van dertig minuten geabsorbeerd? Stootte wol het water dan niet af? Zou ik bij daglicht meer hebben gezien? Of zou hij er dan helemaal niet zijn geweest?

Om iets zinnigs over een verschijnsel te beweren moet de waarnemer een stabiele positie innemen. Terwijl ik me weer achterover liet zakken in mijn stoel overdacht ik dat mijn stabiliteit de laatste tijd misschien te wensen over had gelaten.

Om te beginnen was er natuurlijk de repeterende droom geweest, die mij nu al dagen een gevoel van onuitgeslapenheid bezorgde.

Ik had bovendien een flinke verkoudheid gehad, die